

Pasaulio aiškinimas lietuvių sakmėse

Kuo skiriasi pasakos ir sakmės? Įrašyk praleistus žodžius.

Pasakojamosios tautosakos kūrinių paskirtis yra dvejopa. Vienais pasakojimais, pavyzdžiui, , mūsų protėviai kvietė grožėtis ir semtis . Kitais kūriniais siekė aiškinti kai kuriuos tikrovės dalykus, pateikdami tai tarsi . Taip senovės lietuviai aiškindamiesi pasaulio ir įvairių reiškinių , siedami su mitiniu pasauliu kūrė . Sakmės apie pasaulio kūrimą dar vadinamos . Jose ne tik aiškinama kilmė, bet ir vertinamas veikėjų moralės požiūriu, smerkiamos ydos. Sakmės apie antgamtinių būtybių ir žmogaus susidūrimus vadinamos . Jomis įspėjama nebūti per daug drąsiems, neužpykdyti būtybių. Senovės lietuvių skirtingų kūryba atskleidžia aktualias temas, žmonių patyrimą, tikėjimą ir svajones.

prasimanymu kilmę pasakomis mitologinėmis išminties tiesą etiologinėmis žanrų sakmes elgesys

Prisimink skaitytas etiologines sakmes ir nurodyk teisingus teiginius.

- ☐ Dievas išmokė žmones amatų, davė darbo įrankių.
- ☐ Velnias sukūrė ežerus, upes ir gyvulius.
- ☐ Vilką nulipdė iš molio ir dvasią įpūtė velnias.
- ☐ Dievas sukuria žemę iš smilčių, kurias velnias išgriebė iš jūros dugno.
- ☐ Saulę nukala kalvis ir įmeta į dangų.
- ☐ Dievas sukūrė akmenis ir kalnus.
- ☐ Žemė yra saulės ir mėnulio duktė.
- ☐ Kurmis yra aklas, nes vėlavo, kai dievas regėjimą žvėrimis dalijo.
- ☐ Ežys gavo aštrius spyglius, kad galėtų nuo kitų žvėrių apsiginti.

Nurodyk sakmės „Žvirblio mokslas“ sandaros dalis.

Pradinės aplinkybės – veiksmo užuomazga	Įvykis	Pasekmė

Vieversys sutiko ir ėmė žvirblį mokyti, bet kai tikrai ištarė žodį „čivir vivir“, žvirblis nustojo vieversio pamokos klausyti. Nustojo klausyti ir ėmė pats giedoti: „Čia čiau, čia čiau!“	Užtai ir dabar žvirblį vadina čiauškiu, nes jis visuomet čiauškia, o kitaip giedoti nemoka.	Kartą nuėjo žvirblis pas vieversį prašyti, kad šis išmokytų jį giedoti. Matai, žvirblis neturėjo jokio balso ir norėjo pramokti tokių gražių giesmių kaip vieversys.
--	---	--

Sudėk iš eilės pastraipos apie dievą ir velnią sakinius.

	Pavyzdžiui, padirba negražius gyvulius, slapta subado dievo nulipdytą žmogų ir nuo tada tose skylėse būna daugiausia ligų.
	Pavyzdžiui, voverei duoda gražią uodegą, bet pelėdą, nenorinčią džiaugtis vasaros dienomis, nubaudžia, ir ši maisto ieško tik nakties sulaukus.
	Taip sakmėse atskleidžiamas pasaulio prieštaringumas, paaiškinamas blogio atsiradimas žemėje.
	Pagrindinis pasaulio kūrėjas dievas įveda tvarką, įkūnija teisingumą.
	Dar vienas pasaulį kuriantis veikėjas yra velnias, tik jo veikla nevykusi, jis vis ką nors sugadina.
	Taigi nors dievo ir velnio veiklos panašios, bet pasekmės skirtingos: dievas kuria tai, kas žmogui naudinga, o velnias – tai, kas sukelia sunkumų.
	Pasaulio kūrimo sakmėse svarbiausi yra du veikėjai.

Nurodyk, kurios lietuvių mitinės būtybės aprašomos.

Žmogaus likimą lemianti būtybė. Vos gimus kūdikiui išpranašauja ilgą ar trumpą, laimingą ar nelaimingą gyvenimą.

Ji stebi, kada ateina metas žmogui mirti ir numarina lyžtelėjusi nuodingu liežuviu.

Teisingumą vykdanči būtybė: apdovanoja žmones materialiomis gėrybėmis, globoja lauke paliktus vaikus, bet ir kenkia žmonėms (baudžia godžias moteris, mirtinai užkuteną, užžnaibo vyrus, nukerpa avis ir pan.).

Dažniausiai neigiamas personažas, linkęs kenkti, daryti blogą.

Turtus, pinigus nešanti būtybė. Gali būti pavydi, kerštinga. Tikėta, kad kuo nors jai neįtikus, gali ištikti bėdos.

Laima

Giltinė

Laumė

Aitvaras

Ragana